

Finlandskrigen — og utfor stupet

YTRING

Av ANTON OLSTAD
overstøymant, cand. philol.

Det nasjonalistiske Tyskland og det kommunistiske Sovjet sluttet 23. august 1939 en skjebnesvanger avtale. Skjebnesvanger for Polen, som ble delt mellom Tyskland og Sovjet. Tyskland måtte rømme sin del og mer til, mens Sovjet har beholdt (stort sett) det russerne tok av Polen etter avtalen med Hitler.

Skjebnesvangert for de baltiske stater, som først måtte inngå samarbeidsavtaler og senere ble slukt av Sovjet. Som sendte toglass av baltere til Sibir. Men før det var kommet så langt sommeren 1940, hadde Finland måttet bli — og til slutt gi fra seg land til den mektige nabo, i mars 1940. Sto Finnmark for tur?

Finlandskrigen brakte krigen til vår bakdør i Finnmark, og av og til litt over. En begrunnet engstelse for at russerne skulle finne ut

at de hadde bruk for isfrie havner i Finnmark førte til at store deler av 6. feltbrigade i Nord-Norge ble satt på feltfot under vår dyktigste general i moderne tid, general Fleischer. Noe godt førte den med seg for Norge, forsvaret i nord ble styrket.

Den førte til noe langt farligere — noe som Terje Baalsrud har pekt på som et hull i vår historie, nemlig at det kommunistiske (trodde man) Sovjet stilte en base til disposisjon for Hitler-Tysk-

lands krigføring. Det som ble kalt «basis nord» og lå ved fjordarmen Separadnaja-Litza Nær Polarnoje på Murmanskysten.

Hit ble det sendt forsyningskip som skulle delta i angrepet på Norge 9. april. En annen historie er at bare ett av dem kom frem til Narvik, nemlig Jan Wellem. De ti tyske jagerne som ved det dristige fremstøtet mot malmbahavnen Narvik, førte soldater dit — (må ha vært følt å være landsoldat på en rank jager den lange sjøturen) — var helt avhengige av etterforsyning for tilbaketuren. Det var det «handelsfartøyene» fra basis nord skulle ha skaffet dem. Ved et virkelig dristig britisk flåteangrep ble det ikke bruk for drivstoff. Jagerne ble senket ved Narvik. Men det er også egentlig en annen historie.

Basis nord var blitt tatt i bruk av tyske krigsskip allerede høsten 1939. Og etter forsommeren 1940 behersket russerne stort sett østsidene av Østersjøen, egentlig det viktigste av Østersjøen. Kanskje ikke så rart at svenskene måtte

tillate transit av tyske tropper og permitter?

Frankrike og England brukte hjelp til Finland som et krav overfor Norge og Sverige om angivelig gjennommarsj av tropper over Narvik og Gällivarre til Finland. Men ville ikke Sovjet og England-Frankrike kommet i krig i begynnelsen av 1940, hvis russerne hadde møtt franske og britiske tropper i Finland? Høyst sannsynlig. Man kan spekulere over hva det ville ha ført til av merkelige ting i det som ble den 2. verdenskrig. Men ser man på malmbahavens kapasitet, er det høyst sannsynlig at det viktigste målet for «hjelpkorpsene til Finland» var Narvik og de svenske gruvene. Da Finlandskrigen sluttet 12. mars 1940, falt det påskuddet for en intervensjon i Norge bort. Det er en historisk kjensgjerning at det i den franske generalstab var gitt ordre om oppsetting av en divisjon med sikte på Finland. I det fransk-britiske fellesråd ble det 5. februar 1940 vedtatt å sette opp et ekspedisjonskorps under britisk ledelse til å ta herredømmet over malmgruvene i Nord-Sverige.

Men har vi våget å lære noe av dette?

Det heter at man lærer av historien. Men da er det imidlertid en forutsetning at vi i vår tid — snart 50 år etter 9. april, våger å se kjensgjerningene i øynene. Og ikke av indrepolitiske grunner feier sannheten under teppet. Kjell Fjørtoft har skrevet en usedvanlig letlest og lærerik bok om Finlandskrigen som innledning til 9. april — «Mot stupet — Norge inn i krigen». Der trekker han fram slikt som enkelte vil utelukke fra det vanlige publikum. Gerhardsen som militærnekerter f.eks. Jens Chr. Hauge har i Aftenposten 20. november sagt at Gerhardsen elsket Norge. Men han elsket det iallfall ikke så mye at han før krigen mente at Norge burde ha et forsvaret.

Fjørtofts bruk er åpenbart svært kontroversiell på en del punkter. Da han i et NRK-program for ikke lenge siden ville ha med Hambros egne uttalelser til Undersøkelseskommissjonen av 1945 om det man kjenner som Elverumsfullmakten,

sløyfet NRK nettopp det. Passet ikke den skodvinske læren.

Som Terje Baalsrud peker på og som Kjell Fjørtoft trekker frem i sin bok «Mot stupet», er det en nøye sammenheng mellom Ribbentrop-Molotovavtalen av 23. august, den tyske flåtebase på

sovjetisk ishavs-kyst, Sovjets annekasjon av de baltiske stater, de britisk-franske intervensjonsplaner i Nord-Skandinavia — og det tyske lynangrep på Norge. Fjørtofts bok er en verdifull del av dette nyttige og nødvendige studium.

Budbr. Isdeleren og Lillehammer Tilsaker 12/12-89

101436